

„Élhetőbb lenne az életünk”

Németh Petra interjúi látássérült fiatalokkal¹

Látássérült fiatalok szegregált és integrált oktatásának szembeállítását céloztam meg hét interjú segítségével, a megkérdezettek többségének egyaránt volt tapasztalata mindkét formáról. A kétféle intézményben szerzett élmények eltérése szembetűnő volt. Megfogalmazódott bennem a kérdés, minden körülmények között igazolható-e az integráció? Valóban szükség van-e a látássérültek integrált oktatására? Valóban az érdeküket szolgálja ez? Egyik interjúalanyom szavaival élve: „Amíg az integrált oktatás alapjai nincsenek megfelelően biztosítva – tanárok speciális szakmai felkészültsége, megfelelő oktatási eszközök megléte – addig az oktatás ezen formája nem lesz mindenki számára sikeres.” Az integrált intézményi élményeikről beszámoló diákok szavai az említett hiányt bizonyították, míg a szegregáltan tanuló fiatalok leírása iskolájukról és tanáraikról bizalmat ébresztettek bennem a speciális, elkülönült oktatási forma iránt.

Az oktatási intézmények kiválasztásáról az esetek többségében a látó szülő dönt. Vajon helyénvaló-e ez? Kapnak-e a jó döntéshez elegendő segítséget?

Mindenesetre kulcskérdés a szülő választása, hogy melyik intézmény mellett teszi le a voksát. Azután különösen nagy az iskola szerepe, hogy mennyire felkészült egy fogyatékossgal élő, sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, oktatására, a teljes élet iránti igény felkeltésére, kielégítésére, képes-e a továbbtanulást, a munkavállalást, a sikeres, minél önállóbb életvezetést megalapozni, segíteni.

Magyarországon az utóbbi években sokat javult a fogyatékossgal élők helyzete (távoktatás, modern technikai feltételek biztosítása az egyetemeken, paralimpia), de sok megoldásra váró feladat van még.

¹ Az interjúkat Németh Petra az *Oktatás és munkavállalás a látássérültek aspektusából (Az integrált és szegregált tanulási és munkavállalási lehetőségek összehasonlítása)* című BA-s diplomadolgozatához készítette 2012-ben.

Nagyjából ugyanazokat a kérdéseket tettem föl a felkeresett fiataloknak. A beszélgetéseket nem egyenként közlöm, kérdésenként csoportosítottam a válaszokat. A kérdések után a megkérdezettek ugyanazon sorrendjében jönnek a válaszok, igaz, volt néhány kérdés, amelyre nem kaptam mindenkitől választ.

A megkérdezettek közül négyen a Vakok Állami Intézetében tanultak, hárman pedig a Fehér Bot Alapítványnál. Az interjúalanyok közül egy fiú volt és hat lány. A Vakok Intézetében az iskola módszertani vezetője választotta ki az interjúalanyokat, mondván, olyanokat küld hozzám, akik sok információval rendelkeznek, beszélések, kommunikatívak. A Fehér Bot Alapítványnál ellátogattam egy tanóra-ra és megkérdeztem, hogy ki vállalkozna ilyen interjúra, hárman jelentkeztek.

– *Milyen a családi háttere?*

■ Öt testvérem van, sosem éltünk jó körülmények között, jó családi kapcsolatban, épp ezért a szüleimről nem is szeretnék beszélni.

– Szerencsére nagyon jó, elfogadnak olyannak, amilyen vagyok. Két testvéremmel és a szüleimmel élek. Inkább nekem volt nehéz elfogadnom a helyzetemet, mert haszontalannak éreztem magamat. Viszont volt egy pont az életemben, amikor megváltozott minden. Egy nap otthon megálltam az udvar közepén, és mindenki csak arrébb tessékelt. Kiborultam és kitértem, hogy semmire sem vagyok jó. Ez volt a mélypont, de innentől kezdve, amit csak tudtak, megtanítottak nekem a családom tagjai. Ma már tapintás és szaglás alapján megcsinálók mindent, mint bárki más, de ehhez az kellett, hogy a családom is nyitott legyen felém.

■ Támogatnak és mellettem állnak, ők így ismertek meg, számunkra természetes, hogy így is szeretnek engem.

■ Huszonegy éves vagyok, Budapesten élek az édesanyámmal. Egy ideig bejárós voltam, de most már kollégiumban lakom, mert így sokkal egyszerűbb megoldani a mindennapokat. A szüleim sajnos elváltak, az édesapám valahogy nem tudta kezelni a helyzetet, hogy látássérült vagyok. Nehéz ezt feldolgozni, de együtt kell élnem vele.

■ Tizenkilenc éves múltam. Szolnok megyéből való vagyok. Nyolc testvérem van, édesanyámnak és édesapámnak én vagyok az egyetlen közös gyermeke. Jó a kapcsolatom a szüleimmel, de sajnos sosem volt bensőséges, mert a figyelmük nyolcfelé oszlott. Mindenben támogatnak, de külön életet szeretnék.

■ Nagyon jó a kapcsolatunk, amikor hétvégeként hazamegyek, mindig elmegyünk biciklizni édesanyámmal, rengeteg közös programot csinálunk. A szüleim mindenben támogattak, abban is, hogy ebbe az iskolába kerüljek, mert megértették, hogy szükségem van hozzám hasonló emberek társaságára.

■ Igazán jó a kapcsolatunk, sokat segítettek a látássérülés feldolgozásában, habár van egy olyan jó tulajdonságom, hogy szinte mindent azonnal feldolgozok. Sokszor kerülök mélypontra, de muszáj felállni, mert másképp nem lehet. Ha ezen megakadunk, akkor nagyobb dolgokon hogyan jussunk tovább?

– *Látássérülése veleszületett vagy szerzett?*

■ Születésemtől kezdve vak vagyok, háromhetes koromban vesztettem el a látásomat. Van ugyan még némi látásmaradványom, ami sajnos jelentéktelen, mert csak fényt érzékelek. Soha nem éltem meg tragédiának, mert így születtem, sokan viszont sajnálják magukat, és épp ezért elmegy mellettük az élet.

■ Születésem után hamar bekövetkezett a látásom romlása, most egy százaléknyi a látásképeségem. Sajnos, pár évvel ezelőttig hitegettek, hogy visszanyerhetem a látásomat, mert van/lesz rá gyógymód, de egyszer egy idősebb doktornő megmondta, hogy ne reménykedjek, semmi esélyem rá. Az akkor nagyon nagy lelki trauma volt, mert a remény nagyon sok problémán átsegített. Mégis, mintha egy kő esett volna le rólam, hisz nem reménykedem többet feleslegesen, annál nincs rosszabb.

■ Így születtem, épp ezért soha nem okozott gondot az elfogadása, feldolgozása. Látóideg-sérülésem és látótér-kiesésem van, körülbelül tizenöt-huszonöt százalékban látok, de ezen kívül sajnos van még más betegségem is, ez nagyban megnehezíti a mindennapjaimat, hiszen halmozottan hátrányosnak számítok.

■ Gyakorlatilag velem született a szembetegségem, nem tudni, hogy mitől alakult ki, de csak 6-8 éves koromban vették észre. Retinabetegségem van, a látóterem be van szűkülve és sajnos farkasvakságom is van. Szerencsére az idő előrehaladtával nem romlott a látásom, szinten maradt, de ezt fejleszteni kell nap mint nap, hogy ne romoljon tovább.

■ Összesen tíz százalékot látok, ez ugyan több, mint a semmi, de sok mindenhez nem elég. Születésemtől kezdve vagyok aliglátó, én már így nevelkedtem.

■ 1999-től kezdtünk el orvoshoz járni a szemem miatt. Sajnos, daganatot találtak a nyakamban és a szemidegemen is, amivel megműtöttek, de három százaléka megmaradt a daganatnak, így csak fényt és árnyékot látok. Nem a születésemtől fogva van ez az állapot, de nagyon sokat segített a környezetem abban, hogy elfogadjam a helyzetet. A legnagyobb szerepe ebben az utcánkban lakó, szintén látássérült néninek volt, akitől jött az ötlet, hogy járjak a Vakok Iskolájába.²

2 Vakok Óvodája, Általános Iskolája, Speciális Szakiskolája, Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye, Gyermekotthona és Diákotthona, Budapest, Ajtósi Dürer sor 39.

■ Így születtem. Szentengely-ferdülésem van, a jobb szememmel három méteren belül látok el, a bal szememre pedig megvakultam. Messziről nagyobb tárgyakat még látok, de ezt nagyban befolyásolja a fény, napfény mennyisége, ugyanis erős fénynél nem is látok. Nagyon beleéltem magam abba, hogy meg lehet műteni a szememet, hitegettek is sokáig, de sajnos nem lehet, mert a kancsalság hamar visszaállna, mert azt már így szokta meg a szemem.

– *Mi okozza Önnek a legnagyobb gondot a látássérüléséből adódóan?*

■ A közlekedés. Nem modernek a közlekedési eszközök, és a mindennapokban sem lehet őket segítség nélkül használni. Nagyon hiányosak, egyáltalán nem látássérültek számára vannak kialakítva. Én úgy tanultam meg közlekedni, hogy édesanyámmal végigmentem minden útvonalon többször is, amit használnom kell, így megtanultam egyedül is elboldogulni az utcákon.

Minden egyes nap 5 órákor kelek, hiszen majdnem átgyalogolok az egész városon, nem szeretem a buszközlekedést, a gyalogláshoz pedig idő kell. Hallás alapján közlekedek, ha egyszer végigmegyek egy úton, visszatálok. Ez számomra kihívás is, hiszen szeretek minden dolgot az életben minél jobban megismerni. A fehér bottal való közlekedés lehetetlen, azt sík terepre készítették, ha azzal járnék, minden méter után meg kellene állnom, mert beleakadna valamibe. (Na persze nem a látássérültek számára kialakított jelzésekbe!)

■ A közlekedés nem okoz túl nagy gondot, de csak akkor, ha gyalog kell közlekednem. A tömegközlekedés gond, főleg a buszon való utazás. A buszokon sokszor nem lehet látni a jelzést, hogy hányas, ezért mindig meg kell kérdezzek valakit. Ez akkor rossz, amikor egyedül állok a buszmegállóban, nincs körülöttem senki. A legnagyobb gondot a vásárlás jelenti.

– *Hogyan érzi, a látó emberek miként ítélik meg a látássérülteket, hogyan viszonyulnak hozzájuk?*

■ Van olyan, aki lenéz, van, aki segít, valaki menekül, embertől függ és helyzettől, hogy éppen kivel találkozunk. Az a baj, hogy az értékeket ma már a külsőségek és az öltözködés határozzák meg. E tekintetben viszont mi, látássérültek hátrányban vagyunk, mert sokan nem látnak minket teljes értékűnek.

■ Úgy vettem észre, hogy általában félnek tőlünk, mert nem ismernek minket. A segítségnyújtásnál a dilemmázás a jellemző. Az emberek idegenkednek a látássérültektől, mert sok látássérült maga sem fogadja el a helyzetét, s ha emiatt visszautasítja a segítségnyújtást, akkor mogorvának tűnhet. Sok jó tapasztalatom is van, amikor segítettek, de sok olyan is, amikor valami megjegyzést tettek rám. Egyik ilyen esetem volt, amikor

átmentem egy zebrán és egy kislány ezt mondta nekem: „Ó, kislány, de csini vagy, kár, hogy vak vagy.” Ez elgondolkodtatja az embert. Aztán egy idő után megtanulja kezelni.

■ Érdekes kérdés... Sokszor nagyon furcsa kérdéseket tudnak feltenni a látók, de ezeken nem szabad megsértődni, mert mi sem ismerjük a világukat, és ők sem a miénket. Mi vakok sem tudunk abba belegondolni, hogy valójában milyen is lehet az, amikor valaki lát. Nekünk az, hogy látás, az lényegében egy nem létező dolog, mert ugye egy vak úgy él meg egy napot, hogy teljes sötétségben van. Tudja, mikor van reggel, mikor van este, de nem tudja elképzelni, hogy milyen látni. Amiről nem tudjuk, hogy milyen, az nem is hiányzik, másrészt meg nem is gondolunk rá. A látó emberek azért nem tudják, milyen nem látni, mert nem volt benne részük. Őket nem érinti ez a probléma, mert nem is hiányzik nekik, hogy megtapasztalják, milyen nem látni, mert nem kellett, hogy szükség legyen rá. Mi rákényszerülünk arra, hogy néhány dolgot, amit a látó ember a látás segítségével old meg, valahogyan kezeljünk, ez nekik sokszor érthetetlen. Például egy lámpás kereszteződésben mi nem látjuk a lámpát, viszont halljuk, hogy mikor, honnan indulnak el a kocsik. A vak nem a lámpát figyeli, hanem a forgalmat a párhuzamos közlekedés alapján. Ha előtted megy egy autó, akkor nem mehatsz át. Ha viszont elindul melletted az autó, akkor tudod, hogy át tudsz menni párhuzamos átkelésel.

■ Az emberek viszonyulását tekintve százból kilencvenöt odajön hozzám és segít, a maradék nem tud segíteni vagy nem is akar. Sok vak viszont elküldi a segítő embereket, mert vagy rosszabb, ha segítenek, mert azt nem szakszerűen teszik, vagy a látássérült kellemetlen helyzetben érzi magát például amiatt, hogy magázódjon vagy tegezódjon az őt segítővel, hisz nem látja, hány éves.

■ Az én szemszögemből ezt nem tudom megmondani, ugyanis fénynél nem látok annyira rosszul, nem látszik, hogy gyengénlátó vagyok, nappal teljes értékűen tudok közlekedni. Számomra, amint már említettem is, a sötétben való mozgás a nehézkes. Viszont, ha ki kellene emelnem egy dolgot, akkor azt mondanám, az a legnagyobb probléma, hogy a kívülállók, a látó emberek nem tudják beleképzelni magukat a mi helyzetünkbe, nem látják a probléma súlyosságát, vagy éppen csak nem vesznek róla tudomást, és függetlenítik magukat tőlünk. Pedig nem is gondolnák, hogy egy kis erőfeszítéssel mennyit tudnának segíteni nekünk. Talán több segítő, tájékoztató tévéműsorral lehetne ez ellen tenni.

■ Sokan nem akarják elhinni, hogy egy vak több mindenre képes, mint azt a látó emberek elképzelik. A mi világunk teljesen ugyanolyan, mint a látó embereké; mi is rendelkezünk tehetséggel, mi is kiemelkedünk dolgokban, nekünk is vannak nehézségeink és örömeink, és mi is érzünk, hallunk és látunk is, csak máshogy, mint a többi ember. Semmivel nem vagyunk kevesebbek, mint a többi ember, csak másmilyen életet élünk. Ennyi a titok kulcsa. Az emberek segítőkészségéről nem nagyon tudok nyilatkozni, mert a párom sokkal jobban lát, mint én, és ő nekem mindenben tud segíteni. Szinte mindenhova együtt megyünk, ha kimegyünk az iskolából.

■ A problémát abban látom, hogy nem tudják, hogyan álljanak hozzánk, hogyan szólítsanak meg. Csak értetlenül néznek – gondolom én – és nem tesznek semmit. Ez valószínű, hogy abból is adódik, hogy bizony nem kezel minket természetesen a társadalom. Ha kicsi koruktól az lenne a megszokott, hogy másmilyen emberek is vannak, akkor nem lenne ilyen probléma.

– *Miként vélekedik az épületek, középületek, közutak akadálymentesítettségéről?*

■ Olyan, hogy teljes akadálymentesítés, szinte sehol nincsen. Teljes akadálymentesítésről csak és kizárólag akkor beszélhetünk, ha a fogyatékossgal élő ember segítő nélkül is elboldogul. Mi ehhez a rossz környezethez próbálunk alkalmazkodni, mert nincs más választásunk.

■ Az épületek általában nincsenek akadálymentesítve, de még a középületek sem. Például ha megyek egy bankba, hangjelzéssel jelzik, hogy épp melyik sorszámú ügyfél következik, de nekünk az semmit sem jelent, mert nem látjuk a számot.

■ Nem olyan jó, de nem is olyan rossz. Talán azért mondom ezt, mert már megszoktam a kialakult helyzetet. Úgy vélem, a közösségi tereket úgy kellene kialakítani, hogy ránk is tekintettel vannak, mert nagy szükségünk lenne rá... De amint látjuk, csak nagyon kevés helyen van beszélő lámpa vagy a gyalogátkelést segítő, érdes felületű burkolat.

■ Halad az akadálymentesítés, egyre jobban, de még mindig nem eléggé. Egy szóval ki lehetne fejezni: kevés. A legnagyobb gondot azonban nem ez okozza számomra, hanem a vásárlás. A boltokban semmire, de tényleg semmire nincs ráírva Braille-írással, hogy mi is az. Így segítség nélkül boltban nem is tudunk vásárolni. A ruhavásárlás más kérdés, mert ott az anyagról meg tudom állapítani, hogy milyen, arról meg, hogy hogyan áll, megkérdezek valakit. Gondoljon bele, hányszor fordul meg egy héten élelmiszerboltban? Milyen rossz lenne, ha nem tudna órákig nézelődni, olvasgatni a termékleírásokat, nem látna semmit, és mindig azon kellene gondolkodnia, hogy kitől kérjen segítséget.

– *Érte-e már atrocitás vagy hátrányos megkülönböztetés a látássérülése miatt?*

■ Számtalanszor ért már, sajnos ezt meg kell tanulnunk kezelni. Amikor munkát vállaltam az iskola mellett, a fizetésnél sajnos nem annyit kaptam, mint amennyit megbeszéltünk. Kihasználtak, és kihasználták a fogyatékossgomat is, hogy nem látom, mennyi pénzt adnak át. Csak éppen arra nem számítottak, hogy én éreztem és tudtam ezt, attól függetlenül, hogy nem látok. Ugyanezt átéltem már sokszor boltban, hogy nem annyit adtak vissza, mint kellett volna.

– Minden nap ér ilyen, egy egyszerű bevásárlásnál is, hiszen nem tudjuk elolvasni, mi az, amit a kezünkbe veszünk. A környezet nem alkalmazkodik hozzánk, ezért nekünk kell alkalmazkodni. Van olyan viszont, amihez nem lehet, mert szándékos megkülönböztetés, ilyen volt számomra a középiskola, amikor mindegy egyes nap éreztem, hogy más vagyok, kevesebb vagyok, mint a többiek.

– *Hogyan alakultak a közoktatásban eltöltött évei, szegregált vagy integrált intézményben tanult? Mit gondol a jó tanárról? A gyermekét hova íratná, ha látássérült lenne?*

■ Nálunk csak látássérültek tanulnak. Első évfolyamon írástanulás van, az igazi ismeretsajátítás csak nyolc évesen kezdődik el. A nyolc évfolyam elvégzését követően itt lehet maradni szakiskolában, tizenegyedikről pedig szakmát lehet tanulni. Én most számítógépes-adatrögzítői szakmát tanulok, emellett pedig dolgozgatok néha, számítógépeket szerelek szét, rakok össze, kérésre.

Maga az intézmény nagyon otthonos és gyerekcentrikus, jó közösség alakult ki az évek folyamán. Minden tekintetben akadálymentesített. Az itt dolgozó pedagógusokról nagyon jó véleménnyel vagyok, rengeteg energiát fektetnek bele a mi oktatásunkba, épp ezért sokkal többet érdemelnének, mint amennyit kapnak. Ők tényleg azért dolgoznak, hogy nekünk jó legyen.

A monotonitás az, ami teljesen megöli a tudásvágyat és az érdeklődést, akármiről is legyen szó. Így van ez a tanításnál is. Nem jó, ha a tanár felolvas, hanem az a jó, ha kombinálja a beszélgetést az új ismeret közlésével. Ami viszont a legfontosabb, hogy emberközeli legyen, mert akkor lesz hiteles, és akkor tudunk bizalommal fordulni hozzá.

Látássérült gyermekemnek egyértelműen a szegregált iskolát választanám. Ugyan nem volt részem még integrált oktatásban, de más látássérültek tapasztalataira alapozva gondolom így, továbbá azokra a jó élményekre gondolva, amiket én itt átéltem. Én mindig is egy makacs, nehezen kezelhető gyerek voltam, de itt tudták, hogyan kell bánni velem, akár a természetem, akár a látássérülésem miatt.

Nekem nem lenne jó az integrált oktatás, én megszoktam már azt a bánásmódot, amit itt kapunk. Integrált oktatás során a tanárok kevésbé tolerálják azt, hogy mi mások vagyunk, a diáktársakról már nem is beszélve. Ez pedig hátráltat mindenkit, ami nem válik senkinek sem a hasznára.

■ Az általános iskolát szegregált iskolában végeztem, ahova csak látássérült gyerekek jártak. Erre az időszakra szívesen emlékszem vissza. A középiskolát viszont egy sérültekkel is foglalkozó integrált szakiskolában töltöttem, amiről az emlékeim sajnos nem pozitívak. Főleg a tanárokkal volt probléma, nem tudták elfogadni, hogy én látássérült vagyok. Mire összeraktam a segédeszközöket, addigra eltelt az óra fele. Tisztelet a kivételnek, mert azért volt olyan, aki vállalta, hogy otthon külön begépelje, kinagyítsa a szöveget nekem, de a többség úgy viselkedett, mintha ott se lennék. Semmiben nem segítettek, az osztálytársak sem, még a tanulni való szöveg felolvasását sem vállalták.

Volt olyan is, akinek a hozzáállása talán életem végéig végig fog kísérni. Egy angolóra alkalmával nem tudtam olyan gyorsan megoldani a feladatot, mint a többiek, és hallottam, amint a tanár odasúgta egyik diáktársamnak, hogy „látod, ezt is el kell viselni”. Ezzel nálam betelt a pohár, és egy év után otthagytam az iskolát. Azóta szegregált felnőttképzésben tanulok. Itt tudok haladni, tudok tanulni, mindenben segítenek, hogy le tudjuk tenni az érettségit.

Talpmasszörnek tanulok, és reménykedem, hogy talán el fogok tudni helyezkedni. Reggel 4 órától 6.20-ig buszsofőröknek masszírozom a talpát, hogy fel legyenek készítelve majd a későbbi tényleges munkába állásra, hisz gyakorlati lehetőségem ezen kívül máshol nincsen. Pénzt nem fogadok el, ha hívnak, rögtön megyek, ez számomra tapasztalatszerzés, tudásfrissítés miatt fontos.

A jó tanár elfogadó és segítőkész. A legfontosabb szerintem a sérültekkel való foglalkozás terén, hogy ne csak azért legyen kedves, mert azt mondták neki, hanem belülről fakadjon. Mi ugyan nem látunk, de ugyanúgy érzünk. Ez sokat jelenthet abban, hogy szeressünk iskolába járni, tanulni, továbbtanulni és legyen jövőképünk.

A gyermekemet, ha látássérült lenne, szegregált iskolába íratnám be, ahol a neki megfelelő bánásmódot és oktatást kapná. Én a saját példámon láttam, hogy milyen törést okozhat egy gyermekben, ha nem olyan helyen tölti a napjainak a nagy részét, ahol megbecsülik és motiválják. Viszont kétszer is meggondolnám, hogy vállaljak-e gyereket, ha tudnám, hogy ilyen problémával küszködne, mint én. Talán azért gondolom így, mert megtapasztaltam kisebb koromban, milyen látni, milyen az az élet, amikor máson kell aggodni, nem a látássérülésből adódó problémák megoldásain.

■ Először egy integrált általános iskolában tanultam, majd átkerültem egy szegregált intézménybe, ahol csak vak és gyengénlátó gyerekek voltak. Ezután egy integrált szakközépiskolába kerültem, ahol irodai asszisztens szakmát tanultam. Sajnos ott nem segítettek nekem semmiben, nem voltak adottak a feltételek egy látássérült tanuló oktatására, ez nagyon lassította, akadályozta a tanulásomat. Jelenleg szegregált felnőttképzésben tanulok, készülök az érettségre. Nagyon szeretek ide járni, habár eleinte furcsa volt, hogy más a légkör, mint az integrált középiskolában. Itt az osztálytársakkal sincsen probléma, a másik helyen állandó jelleggel csúfoltak, ami nem kevésszer okozott lelki problémát. Itt sokkal könnyebben tanulok, egyedül az angol nyelv tanulása okoz gondot, azt sokkal jobb szintre szeretném fejleszteni.

Ha a gyermekem látássérült lenne, akkor szegregált intézménybe íratnám be. A szegregált általános iskola után nagyon nehéz volt az integrált intézmény. Nehéz volt megszokni a kisebb betűt, beilleszkedni, egy idő után a csúfolás és a nehézségek már nem is jelentettek újdonságot, egyik fülelembe, másikon kimentek a rosszalló megjegyzések, hiszen aki valamiért más, azt mindig szeretik kritizálni, kiközösíteni. Mindenhol van olyan ember, aki majd a kakukktojás lesz, függetlenül attól, hogy látó vagy nem látó. Ilyen az ember.

■ A kezdetek kezdetén látó iskolába jártam, de ott rengeteg probléma volt, és amikor már nem bírtam megbirkózni velük, akkor kerültem ide, ezt az iskolát ajánlották. Ide sokkal jobban szeretek járni, nem piszkálnak, a tanárok nagyon jól felkészültek és jól tudnak

magyarázni. A másik helyen rengeteg atrocitás ért, kirekesztettnek éreztem magam mind a diákok, mind a tanárok részéről, mert sosem kaptam segítséget. Gépíró-szövegszerkesztőnek tanultam. Nem nagyították ki a kért szövegeket, de még fénymásolni sem tudtam őket, mert nem is adták oda. Meg lehetett volna oldani, de nem akarták. Itt viszont nagyon könnyen befogadtak, hamar lett barátom, és úgy érzem, hogy itt csak fejlődök. Igaz, mást tanulok, mint amit elkezdtem, szőnyegszővést, de nem adtam fel a többi álmodmat sem. Nagy segítség továbbá az is, hogy csak hatan vagyunk egy osztályban, négyen vakok és ketten gyengénlátók, így sokkal nagyobb az egy emberre jutó figyelem. Fejlődni igazán pedig csak így lehet. Ha nekem lenne egy látássérült gyermekem, akkor biztosan szegregált intézménybe íratnám be. Sosem hagynám, hogy úgy bántsák, ahogyan engem bántottak.

■ Az iskolába a szüleim írtattak be, előtte látó iskolába jártam nyolc évig, meg egy kis időt a gyengénlátók iskolájába, majd ide kerültem. Most szővést tanulok, arra szakosodtam, egy év múlva fogok végezni. Az iskolában lehetőség van a tehetség kibontakoztatására is valamilyen szinten, és mi ezt komolyan is vesszük. Szintetizátorozni és énekelni is nagyon szeretek, énekkarra is járok, ha úgy alakulna az életem, akkor biztosan énekesnő lennék. Így valószínűleg a Hermina 21.-ben³ fogok majd élni, ha itt végzek, és ott is fogok dolgozni.

Az iskolát minden kérdés nélkül ajánlanám. Én megtapasztaltam már az oktatás más formáját is, itt az integráltra gondolok, de onnan eljöttem, és még a gyengénlátók iskolájából is elkerültem ide, holott az már kicsit speciálisabb iskola. Itt nagyon jó a közösség, lehet ezzel a kérdéssel kicsit elfogult vagyok, hiszen itt ismerkedtem meg a párommal is. Igaz, barátom nincsen, de sok a jó ismerős. A tanárok felkészültek és csak ránk figyelnek. Ezt az iskolát az összes többinél jobban szeretem, mert itt be lehet illeszkedni, ami nekem még itt is nagyon nehezen ment, mert elég csöndes típus vagyok, másrészt pedig nagyon nehezen fogadok a bizalmamba valakit, ahhoz nagyon jól ki kell ismernem őt.

■ Amikor elvesztettem a látásomat, a Braille-írótáblán nagyon-nagyon nehezen tanultam meg írni. Olyan Braille-ABC volt, hogy felül a sima „a” betű, alatta meg a Braille változata. Minden betűre emlékszem. Nagy akaraterő kellett hozzá, de sikerült. Először integrált iskolába jártam, most szegregáltba járok. Itt gyakorlatilag ugyanazt tanulom, természetesen a rajzot kivéve, ahelyett technika óra van. A rehabilitációs órák délután vannak, a szakkör és a közlekedési óra is. Az érdekes lehetne egy látó ember számára is. Van egy tanárunk, akivel mindig végigjárunk egy adott utat. Tüzetesen végigbeszélünk mindent, és sok-sok alkalom után már kívülről tudjuk a lámpaváltásokat, hogy hol vannak kiálló kövek, melyik kereszteződésben van beszélő lámpa, vagy éppen mikor kell rálépni a mozgólépcsőre az aluljáróban. Miután ezerszer végigmentünk az útszakaszon, következik a vizsga. Ekkor szinte mindig történik valami nagyon vicces eset, vagy adódik valami váratlan dolog, például valaki segíteni szeretne, azt pedig ilyenkor nem nagyon

vehetjük igénybe. Nekem nem volt rossz élmény az integrált iskola sem, mert nem bántottak, de egy idő után már nehézséget okozott abban a környezetben maradni.

Ha gyengénlátó vagy vak gyerekem lenne, akkor ide íratnám be, mert az oktatás nagyon jó, a tanárok felkészültek, segítőkészek.

■ Szegregált intézményben végeztem az általános iskolát. Utána elkezdtem a szakközépiskolát, ami integrált volt, de nagyon hamar rá kellett jönnöm, hogy fejlődni, tanulni ott nem fogok. Ott nem érettségiztem volna le. Nem fogadtak el, kinéztek, hogy csöndes és szorgalmas vagyok, nem vagyok bulizós, nem veszem fel a mai vagány stílust, amilyenek a velem egykorúak. Lelkileg nagyon megterhelő dolgok történtek ott, egyszer az osztályfőnököm azt mondta, hogy kötélből vannak az idegeim, annyi mindent elviselek. Voltak köztünk gyengénlátók, de mivel gyorsabban tudtak írni nálam, még ők is kiközösítettek. Minden rossz jelzőt megkaptam, csúnya, vaksi, ronda, ezt nagyon nehéz volt feldolgozni. A tanárok szerencsére jól viszonyultak hozzám, próbáltak igyekezni, hogy tudjak velük haladni, kinagyították az anyagot, egyedül ennyit tudtak segíteni. Annyit profitáltam ebből, hogy az irodai asszisztens szakmám már megvan. A Fehér Bot Alapítvány⁴ teljesen más, itt ki tudok bontakozni, ott nem tudtam kinyílni, hiába is szerettem volna.

Ha volna látássérült gyermekem, inkább szegregált iskolába íratnám, mert nem szeretném kitenni annak, amit én már átéltem.

– *Van-e valami, amivel szívesen foglalkozna, miután befejezte a tanulmányait? A jövőt tekintve, milyen elképzelései vannak?*

■ Nagyon szívesen sportolnék komolyabban, de sajnos a lehetőségek és a feltételek nem adottak hozzá. Itt az iskolában sportolunk ugyan, de ez nem elég ahhoz, hogy előképzettséget adjon bármilyen sportághoz is. Én csörgőlabdázok, és egyszer volt is egy nagy lehetőségem, hogy világbajnokságra jussak ki, de kettétört az álmom, nem sikerült.

■ Látássérültként nem válogathatok a szakmákban, mint egy látó. Németországban például le van védve a masszőr szakma, mert tudják, nekünk nem sok választási lehetőségünk van. Sajnos ebben a gazdasági helyzetben az emberek nem mérlegelik azt, hogy esetleg elvesznek egy helyet a látássérültektől, fogyatékkal élőkötől. Nem is az ő feladatuk ennek a megoldása. Meg kellene nézni, hogy egy látássérült mit tud megcsinálni, és meghatározni, hogy erre a munkára 95%-ban csak sérült embert lehet felvenni. Ne zárják ki teljesen a szakmából a látó embereket sem, de adjanak lehetőséget nekünk is.

■ Hajdúböszörményben, az óvónőképzőben szeretnék majd továbbtanulni. Ez a fő célom, azonban pszichológus, csecsemőgondozó, masszőr, gyógymasszőr is szívesen lennék.

4 Fehér Bot Alapítvány: 1996-ban létrejött civil szervezet, célja a vakok és gyengénlátók, illetőleg más fogyatékossgal élő személyek társadalmi integrációjának, esélyegyenlőségének elősegítése, valamint lakóhelyi rehabilitációjának és művelődésének támogatása. (<http://www.feherbot.hu>)

Nagyon szerettem volna fodrász is lenni vagy kozmetikus, de arra sajnos a szemem miatt nincsen lehetőségem. Nem keserített el, meg kell tanulni azzal a lehetőséggel élni, amink van, nem pedig arra gondolni, amink lehetne.

- Még nincsenek teljesen kiforrott elképzeléseim, de most nagy vágyam, hogy óvodai dadus legyek, esetleg pszichiáter, mindenképpen olyan valaki, aki segít másokon. Ehhez ugyan még sokat kellene tanulni. A továbbtanuláson gondolkodom, de félek tőle. Nem tudom, hogyan menne a tanulás, mert itt kitűnő vagyok, de azért egy gimnázium már más világ. Sokat segít nekünk ilyen tekintetben a Szempont Alapítvány, tanácsot adnak a továbbtanulással kapcsolatban az „Első lépés” program keretén belül. Megtanítják azt, ami az önálló élethez kell, és van lehetőség pályaeorientációs tanácsadásra is járni.

- Nagyon szeretnék az itteni tanulmányaim után gimnáziumba menni, de ahhoz nagyon jól kellene tanulni, több odafigyelés kéne. Járok hangképző tanárhoz, nagyon szeretnék énekes is lenni. Ha ezek esetleg nem sikerülnének, akkor szövéssel foglalkozom. Nem ez az álmom, de valamiből meg kell élni, mert önálló életet szeretnék.

- Nem tudom még egyelőre megítélni, hogy milyen lesz akkor a helyzetem, amikor majd odakerülök. Most van egy szakmám, ez a szövés, de azon mindenképpen elgondolkoznék, hogy esetleg beiratkozom valami számítástechnikával foglalkozó szakkörbe. Hallás után tanultam egy ideig németet, de nem tetszett, így az angolt szeretném megtanulni. Elhelyezkedési lehetőségem a Főkefénél lenne, de nem az az álmom.

- Szeretem az irodai asszisztens szakmámat, szeretnék ezen a területen elhelyezkedni. Itt a Fehér Botnál lehetőség van pályaeorientációs tanácsadásra is, és ha leérettségiztem, élni fogok a lehetőséggel és kérek segítséget. Érettségizni mindenképpen szeretnék, mert ez a szakma érettségi nélkül mit sem ér.

– *Ha lenne rá módja, mit üzenne a látó embereknek?*

- Nagy dolgokat és nagy gondolatokat nem, csak annyit, hogy tekintsenek minket is ugyanolyannak, mint bárki mást. A legnagyobb probléma az általánosítás, hogy ha az egyik vak ilyen vagy olyan, akkor azt ráragasztják a másokra is. Pedig mi is olyanok vagyunk, mint a látó emberek: mindannyian mások, más személyiséggel.

- Csak egy szót: elfogadás.

- Egy mondatot: Te is járhatasz még így. Épp ezért jól meg kell gondolni, hogy mit tesz az ember és mit nem.

- Egy kis segítséggel sokkal élhetőbb lenne az életünk.
 - Ha találkoznak látássérült emberekkel, tegyenek egy próbát. Ismerjék meg őket, próbáljanak beilleszkedni a társaságukba, és akkor meglátják, hogy ők is képesek nagy dolgokra. Ők is lehetnek a látó emberek számára igaz barátok, vagy akkor, amikor egyedül vannak, jó társaik lehetnek, akik fölhúzzák őket a mélyből.
 - Akármilyen érzéseik vannak a vakokkal szemben, a pozitív hozzáállás a legfontosabb, az érdektelenség a legrosszabb.
-

Jelenet a Nézőművészeti KFT: *Vakság* című előadásából